

Metin AYTULUN

**Yeminli Mali Müşavir
Bağımsız Denetçi**

M. Vefa TOROSLU

**Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
Bağımsız Denetçi**

**TMS ve VUK Kapsamında
STOKLAR**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
KISALTMALAR.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
İÇİNDEKİLER.....	II

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK STOKLAR

1.1. GENEL OLARAK STOK KAVRAMI	1
1.1.1. Stok Kavramı.....	1
1.1.2. Stokların Sınıflandırılması	1
1.1.2.1. Hammaddeler	1
1.1.2.2. Yarı Mamuller	2
1.1.2.3. Mamuller	2
1.1.2.4. Ticari Mallar.....	2
1.1.2.5. Hazır Parçalar	2
1.1.2.6. Yardımcı Malzemeler.....	2
1.1.2.7. Yan Ürünler.....	3
1.1.2.8. Atık.....	3
1.1.2.9. Hurda.....	3
1.1.2.10. Konsinye Mallar	3
1.1.3. Stokların Fonksiyonları	3
1.2. YÖNETİM AÇISINDAN STOKLAR	4
1.2.1. İşletmelerde Stok Bulundurma Nedenleri	4
1.2.1.1. Belirsizliklere Karşı Hazırlıklı Olma	4
1.2.1.2. Ölçek Ekonomilerinden Yararlanma.....	5
1.2.1.3. Spekülatif Amaçlı Nedenler	5
1.2.1.4. İşletme Faaliyetlerinin Sürekliliğini Sağlama	6
1.2.2. Stok Yönetimi.....	6
1.2.3. Stok Kontrolünü Etkileyen Faktörler	7
1.2.3.1. Miktar İskontoları.....	7
1.2.3.2. Sipariş Maliyetleri	7

1.2.3.3. Direkt Malzeme Maliyetleri	7
1.2.4. Stok Kontrol Yöntemleri	7
1.2.4.1. Gözle Kontrol Yöntemi	7
1.2.4.2. ABC Yöntemi	7
1.2.4.3. Tek Kutu Yöntemi	9
1.2.4.4. Çift Kutu Yöntemi	9
1.2.4.5. Sabit Sipariş Periyodu Yöntemi	10
1.2.4.6. Sabit Sipariş Miktarı Yöntemi	10
1.2.4.7. Malzeme İhtiyaç Planlaması (MRP) Sistemi	10
1.2.5. Stok Maliyetleri	11
1.2.5.1. Sipariş Maliyeti	11
1.2.5.2. Üretime Hazırlık (Kurulum) Maliyeti	12
1.2.5.3. Satın Alma Maliyeti	12
1.2.5.4. Üretim Maliyeti	12
1.2.5.5. Stok Bulundurma Maliyeti	13
1.2.5.6. Stok Bulundurmama (Stoksuzluk) Maliyeti	13
1.3. MUHASEBE AÇISINDAN STOKLAR	14
1.3.1. Tekdüzen Hesap Planında Stoklar	14
1.3.1.1. Genel Olarak Tekdüzen Hesap Planı	14
1.3.1.2. Stoklar ile İlgili Hesaplar	15
1.3.1.2.1. İlk Madde ve Malzeme	15
1.3.1.2.2. Yarı Mamuller-Üretim	15
1.3.1.2.3. Mamuller	16
1.3.1.2.4. Ticari Mallar	16
1.3.1.2.5. Tamamlanmamış Hizmet Maliyetleri	16
1.3.1.2.6. Tamamlanmış Hizmet Maliyetleri	16
1.3.1.2.7. Diğer Stoklar	17
1.3.1.2.8. Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı	17
1.3.1.2.9. Gelecek Yıllar İhtiyacı Stoklar	18
1.3.1.2.10. Elden Çıkarılacak Stoklar	18
1.3.2. Stoklarda Üretim Maliyetleri	18
1.3.2.1. İlk Madde ve Malzeme Giderleri	18
1.3.2.1.1. Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri	18
1.3.2.1.2. Endirekt İlk Madde ve Malzeme Giderleri	19

1.3.2.2. İşçilik Giderleri	20
1.3.2.2.1. Direkt İşçilik Giderleri.....	21
1.3.2.2.2. Endirekt İşçilik Giderleri	21
1.3.2.3. Genel Üretim Giderleri.....	22
1.3.2.3.1. Sabit Genel Üretim Giderleri	22
1.3.2.3.2. Değişken Genel Üretim Giderleri	22
1.3.3. Maliyet Yöntemleri	23
1.3.3.1. Tam Maliyet Yöntemi	23
1.3.3.2. Değişken Maliyet Yöntemi	24
1.3.3.3. Normal Maliyet Yöntemi	25
1.3.3.4. Direkt Maliyet Yöntemi	27
1.3.3.5. Kapsamına Göre Maliyet Yöntemleri ile İlgili Örnek.....	27
5.2.2.6. TMS 2’de Normal Maliyet Uygulaması.....	29
1.3.4. Ortak Ürünler ve Yan Ürünler.....	33
1.3.4.1. Ortak Ürünler	33
1.3.4.1.1. Birleşik Maliyetleri Dağıtım Yöntemleri.....	34
1.3.4.1.1.1. Üretim Miktarı Esasına Göre Dağıtım.....	35
1.3.4.1.1.2. Satış Fiyatı Esasına Göre Dağıtım	38
1.3.4.1.2. Ortak Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi.....	41
1.3.4.2. Yan Ürünler.....	42
1.3.4.2.1. Genel Açıklama	42
1.3.4.2.2. Yan Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi	43
1.3.4.2.2.1. Yan Ürünlerin Stoklara Alınarak	
Muhasebeleştirilmesi	43
1.3.4.2.2.2. Yan Ürünlerin Stoklara Alınmadan	
Muhasebeleştirilmesi	44
1.3.5. Stoklar ile İlgili Muhasebe Belgeleri.....	45
1.3.5.1. Genel Açıklama.....	45
1.3.5.2. Ticari Belgeler.....	46
1.3.5.2.1. Fatura	46
1.3.5.2.2. Sevk İrsaliyesi.....	48
1.3.5.2.3. İrsaliyeli Fatura.....	48
1.3.5.2.4. Müstahsil Makbuzu	49
1.3.5.2.5. Perakende Satış Vesikaları	49

1.3.5.2.6. Gider Pusulası.....	50
1.3.5.2.7. Ambar Tesellüm Fişi	50
1.3.6. Stoklar ile İlgili Muhasebe Defterleri.....	51
1.3.6.1. Genel Açıklama.....	51
1.3.6.2. Ticari Defterler.....	51
1.3.6.2.1. İmalat Defteri.....	51
1.3.6.2.2. Kombine İmalatta İmalat Defteri.....	52
1.3.6.2.3. Bitim İşleri Defteri.....	52
1.3.6.2.4. Ambar Defteri.....	52

İKİNCİ BÖLÜM

STOKLAR İLE İLGİLİ MALİ OLAYLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

2.1. TİCARİ MAL ALIMLARI	53
2.2. HAMMADDE ALIMLARI	54
2.3. YOLDAKİ MALLAR	55
2.4. TİCARİ MAL SATIŞI	55
2.4.1. Sürekli Envanter Yönteminde Ticari Mal Satışı.....	55
2.4.2. Aralıklı Envanter Yönteminde Ticari Mal Satışı.....	56
2.5. MAMUL MAL SATIŞI.....	57
2.5.1. Sürekli Envanter Yönteminde Mamul Mal Satışı.....	58
2.5.2. Aralıklı Envanter Yönteminde Mamul Mal Satışı.....	58
2.6. KONSİNYE MAL SATIŞI	60
2.6.1. Konsinye Gönderen (Konsinyatör) Açısından	60
2.6.1. Konsinye Alan (Konsinyi) Açısından	62
2.7. İADELER.....	64
2.7.1. Alış İadeleri	64
2.7.2. Satış İadeleri	64
2.8. İSKONTOLAR.....	65
2.8.1. Mal Alış İskontoları.....	66
2.8.2. Mal Satış İskontoları	66
2.9. HAMMADDELERİN ÜRETİME SEVK EDİLMESİ	67
2.10. ÜRETİLEN MAMULLERİN STOK HESABINA ALINMASI.....	67
2.11. STOK SAYIM FARKLARI.....	69
2.11.1. Stok Sayım Noksanlıkları.....	70

2.11.2. Stok Sayım Fazlalıkları	72
2.12. STOKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	73
2.13. MALLARDA SİGORTA TAZMİNATI	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

STOKLARDA ENVANTER

3.1. ENVANTERİN TANIMI	77
3.2. ENVANTER ZAMANI	78
3.3. ENVANTER İŞLEMLERİNİN YARARLARI	78
3.4. ENVANTER İŞLEMLERİNİN AMAÇLARI	79
3.5. ENVANTER ÇEŞİTLERİ	79
3.5.1. Yapılış Zamanına Göre Envanter Çeşitleri.....	80
3.5.1.1. Kuruluş Envanteri	80
3.5.1.2. Dönem Sonu Envanteri	80
3.5.1.3. Tasfiye Envanteri	80
3.5.1.4. Devir Envanteri	81
3.5.2. Yapılış Şekline Göre Envanter Çeşitleri.....	81
3.5.2.1. Muhasebe Dışı Envanter	81
3.5.2.1.1. Bilanço Hesapları ile İlgili Envanter İşlemleri	81
3.5.2.1.2. Maliyet Hesapları ile İlgili Envanter İşlemleri	82
3.5.2.1.3. Gelir Tablosu Hesapları ile İlgili Envanter İşlemleri.....	82
3.5.2.2. Muhasebe İçi Envanter.....	82
3.6. STOKLARDA ENVANTER YÖNTEMLERİ.....	83
3.6.1. Sürekli Envanter Yöntemi	83
3.6.2. Aralıklı Envanter Yöntemi	84
3.7. ENVANTER DEFTERİ VE LİSTELERİ	86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

STOKLARDA DEĞERLEME

4.1. DEĞERLEMENİN TANIMI	89
4.2. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DEĞERLEME.....	89
4.3. SERMAYE PİYASASI MEVZUATINDA DEĞERLEME	91
4.4. TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI'NDA DEĞERLEME	92

4.4.1. Tarihi Maliyet.....	93
4.4.2. Cari Maliyet.....	93
4.4.3. Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri).....	93
4.4.4. Bugünkü Değer.....	93
4.5. VERGİ USUL KANUNU'NDA DEĞERLEME	94
4.6. DEĞERLEMENİN FONKSİYONLARI.....	94
4.7. TAHAKKUK ESASI VE DÖNEMSELLİK İLKESİ.....	94
4.8. STOK DEĞERLEME ÇEŞİTLERİ	95
4.8.1. Girişte Değerleme.....	95
4.8.2. Çıkışta Değerleme	95
4.8.3. Envanterde Değerleme	95
4.9. STOK DEĞERLEME YÖNTEMLERİ.....	96
4.9.1. Gerçek Maliyet Yöntemi	96
4.9.2. Ortalama Maliyet Yöntemi.....	98
4.9.2.1. Basit Ortalama Maliyet Yöntemi	98
4.9.2.2. Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi.....	99
4.9.2.2.1. Dönem Sonu Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi	100
4.9.2.2.2. Hareketli Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi.....	101
4.9.3. İlk Giren İlk Çıkar Yöntemi (FIFO).....	102
4.9.4. Son Giren İlk Çıkar Yöntemi (LIFO).....	104
4.9.5. Yeni Giren İlk Çıkar (NIFO).....	106
4.9.6. Perakende Satış Yöntemi.....	107
4.9.7. Piyasa ve Maliyet Değerinden Küçük Olanı ile Değerleme.....	109
4.9.8. Emsal Bedel ile Değerleme	109
4.9.9. Temel Stok Değeri ile Değerleme	111
4.9.10. Standart Maliyet Yöntemi	111
4.9.11. Yerine Koyma Değeri ile Değerleme Yöntemi	113

BEŞİNCİ BÖLÜM

VERGİ USUL KANUNU KAPSAMINDA STOKLAR

5.1. VERGİ USUL KANUNUNDA DEĞERLEME KURALLARI	115
5.1.1. Değerleme Günü.....	115
5.1.2. Değerlemenin Teklik İlkesi	115
5.1.3. Değerlemede Tek Ölçek Kullanma İlkesi	116

5.1.4. Gerçekleşmeyen Kâr ve Zararlar.....	116
5.2. VERGİ USUL KANUNUNDA DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ	116
5.2.1. Maliyet Bedeli	116
5.2.2. Borsa Rayici	118
5.2.3. Tasarruf Değeri.....	119
5.2.4. Mukayyet Değer (Kayıtlı Değer).....	119
5.2.5. İtibari Değer (Nominal Değer)	119
5.2.6. Vergi Değeri	120
5.2.7. Rayiç Bedel	120
5.2.8. Emsal Bedeli.....	121
5.3. VERGİ USUL KANUNUNDA STOKLARIN DEĞERLEMESİ ..	122
5.3.1. Genel Açıklama	122
5.3.2. Üretilen Malların Değerlemesi	123
5.3.2.1. Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri	123
5.3.2.2. Direkt İşçilik Giderleri	124
5.3.2.3. Genel Üretim Giderleri.....	124
5.3.2.4. Genel Yönetim Giderleri	125
5.3.2.5. Ambalaj Giderleri.....	126
5.3.3. Satın Alınan Malların Değerlemesi	126
5.3.3.1. Yurt İçinde Satın Alınan Mallarda Maliyet Unsurları.....	127
5.3.3.2. İthal Edilen Mallarda Maliyet Unsurları	128
5.3.4. Diğer Stokların Değerlemesi	129
5.3.4.1. İmalat Artıkları	129
5.3.4.2. Defolu Ürünler	129
5.3.4.3. Kıymeti Düşen Mallar	130
5.3.5. Zirai Mahsullerin ve Hayvanların Değerlemesi	131
5.3.5.1. Zirai Mahsullerin Değerlemesi.....	131
5.3.5.2. Hayvanların Değerlemesi	132
5.3.6. Kıymeti Düşen Mallarda Değerleme.....	132
5.3.6.1. Emsal Bedelin Tespit Edilmesi	132
5.3.6.2. Değeri Düşen Mallarda Takdir Komisyonuna Başvurulmaması	133
5.3.6.3. Normal Firelerin Değerlemesi.....	133
5.3.6.4. İmalat Artıklarında Değerleme.....	134

5.3.6.5. Çalınan ve Kaybolan Mallarda Değerleme	134
5.3.6.6. Kıymeti Düşen, Çalınan ve Kaybolan Malların Sigortalı Olması Durumu	135
5.3.6.7. Defolu Ürünlerde Değerleme	135
5.3.7. Stokların Değerlemesinde Özellikli Konular	135
5.3.7.1. Kur Farklarının Durumu.....	135
5.3.7.2. Vade Farklarının Durumu	138
5.3.7.3. Kredi Faizlerinin Durumu	138
5.3.7.4. Manipülasyon Giderlerinin Durumu	140
5.3.7.5. İskontoların Durumu	140
5.3.7.6. Ciro Primlerin Durumu	141
5.3.7.7. Firelerin Durumu.....	141
5.3.7.8. Zayı Olan Malların Durumu.....	142
5.3.7.9. Konsinye Malların Durumu	143
5.3.7.10. Stok Sayım Noksanlık ve Fazlalıklarının Durumu.....	144

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA STOKLAR

6.1. GENEL AÇIKLAMA.....	147
6.2. STANDARDIN AMACI	149
6.3. STANDARDIN KAPSAMI.....	149
6.4. TANIMLAR	150
6.4.1. Stoklar	150
6.4.2. Net Gerçekleşebilir Değer	151
6.4.3. Gerçeğe Uygun Değer	152
6.5. STOKLARIN MALİYETİ.....	152
6.5.1. Satın Alma Maliyeti	154
6.5.2. Dönüştürme Maliyetleri	156
6.5.3. Diğer Maliyetler	156
6.5.3.1. Özel Siparişler	158
6.5.3.2. Normalin Üzerinde Gerçekleşen Üretim Maliyetleri	158
6.5.3.3. Depolama Giderleri	159
6.5.3.4. Stok Maliyeti ile İlgili Olmayan Yönetim Giderleri	160

6.5.3.5. Satış Giderleri.....	160
6.5.4. Maliyet Tespitinde Özellikli Durumlar	161
6.5.4.1. Hizmet Sunan İşletmelerde Stok Maliyeti.....	161
6.5.4.2. Canlı Varlıkların Hasatından Elde Edilen Tarımsal Ürünlerin Maliyeti.....	164
6.5.4.3. Borçlanma Maliyetleri ve Vade Farkları.....	164
6.6. MALİYET ÖLÇÜM TEKNİKLERİ.....	166
6.7. STOK MALİYETLERİNİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ	166
6.8. STOKLARIN ENVANTERDE DEĞERLEMESİ	167
6.8.1. Stokların Değerlemesi	167
6.8.2. Stoklarda Değer Düşüklüğü	169
6.8.3. Net Gerçekleşebilir Değerin Tahmini	171
6.8.4. Net Gerçekleşebilir Değerin Gözden Geçirilmesi	174
6.9. STOKLARIN GİDER OLARAK KAYDEDİLMESİ	176
6.10.RAPORLANACAK BİLGİLER	176
6.11.TMS 2 STOKLAR STANDARDININ TÜRK VERGİ MEVZUATI (TVM) İLE KARŞILAŞTIRILMASI	178
6.11.1. Stokların Değerlemesi Açısından.....	178
6.11.2. Ticari Malların Maliyeti Açısından	180
6.11.3. Üretilen Mamullerin Maliyeti Açısından	180
6.11.4. Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı Açısından	180
6.11.5. Stok Maliyetlerini Hesaplama Yöntemleri Açısından.....	181
6.11.6. Kapsama Göre Maliyet Yöntemleri Açısından	182
6.11.7. Hizmet Maliyetlerinin Stoklanması Açısından.....	183
6.11.8. Mal Alışları ile İlgili Olan Vade Farkları Açısından.....	187
6.11.9. Mal Alışları ile İlgili Olan Kur Farkları Açısından	194
6.11.10. Mal Alışları ile İlgili Olan Kredi Faizleri Açısından.....	194

YEDİNCİ BÖLÜM

KOBİ TFRS KAPSAMINDA STOKLAR

7.1. GENEL AÇIKLAMA.....	197
7.2. STOKLARIN TANIMI VE ÖLÇÜLMESİ	199
7.3. STOKLARIN MALİYETİ.....	200
7.3.1. Satın Alma Maliyetleri	200
7.3.2. Dönüştürme Maliyetleri	202

7.3.2.1. Genel Açıklama.....	202
7.3.2.2. Genel Üretim Maliyetlerinin Dağıtımı	203
7.3.2.3. Ortak Ürünler ve Yan Ürünler.....	203
7.3.2.3.1. Ortak Ürünler.....	204
7.3.2.3.2. Yan Ürünler	205
7.3.3. Diğer Maliyetler	206
7.4. STOKLARA DÂHİL EDİLMEYEN MALİYETLER	207
7.5. HİZMET İŞLETMELERİNDE STOK MALİYETİ.....	208
7.6. MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ.....	208
7.7. STOKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	209
7.8. STOKLARIN GİDER OLARAK MUHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	209
7.9. DİPNOTTA AÇIKLANACAK BİLGİLER	210
KAYNAKÇA.....	211